

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

Legal Problems Regarding Consumer Protection in Class Action

ฉัตรเฉลิม ธรรมวินทร^{1,*} รุ่งแสง กฤตยพงษ์² และจุมพิตา เรืองวิชาธร³
Chutchalerm Tummawinthon^{1,*} Rungsaeng Krittayapong²
and Jumpita Ruangvichathorn³

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มและสามารถนำมาบังคับใช้ร่วมกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อให้การดำเนินคดีที่มีผู้บริโภคนจำนวนมากได้รับความเสียหายมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ผลการศึกษาพบว่าหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับผู้มีสิทธิดำเนินคดี ค่าธรรมเนียมศาล การแสวงหายานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล การคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงาน บังคับคดีในการขอรับชำระหนี้ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้บริโภค ทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มยังไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ด้วยเหตุนี้ หากมีการทบทวนและแก้ไขหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับผู้มีสิทธิดำเนินคดี ค่าธรรมเนียมศาล การแสวงหายานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล การคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขอรับชำระหนี้ให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้บริโภค จะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มสามารถคุ้มครองผู้บริโภคให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ผู้บริโภค การคุ้มครองผู้บริโภค การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม (วิทยาเขตขอนแก่น) ขอนแก่น 40000
M.A., Student in Business Law, Sripatum University (Khon kaen campus), Khon kaen 40000, Thailand

² คณบดีศาสตร มหาวิทาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ 10900
School of Law, Sripatum University, Bangkok 10900, Thailand

³ คณบดีศาสตร มหาวิทาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ 10900
School of Law, Sripatum University, Bangkok 10900, Thailand

* Corresponding author, e-mail: jurisprudentium@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to study and analyze the Act Amending Civil Procedure Code (No. 26), 2015, which sets out the criteria of class action and can be mutually applied with the Consumer Protection Act 2008 in order to make the proceeding of a large number of injured consumers more effectively.

The results found that the criteria of class action regarding the person entitled to bring a class action, the costs and fees, the pursuit of additional evidence by the court, the objection of executing officer's order in application for performance are not appropriate and do not correspond with the criteria of consumer protection. Furthermore, the class action cannot protect consumer to access to justice conveniently effectively.

For this reason, if there has been a revision and amendment of the criteria of class action regarding the person entitled to bring a class action, the costs and fees, the pursuit of additional evidence by the court, and the objection of executing officer's order in application for performance in correspondence with the criteria of consumer protection. Thus, the class action will be functioned to protect consumer to access to justice more conveniently.

Keywords: Consumer, Consumer Protection, Class action

บทนำ

การคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยในส่วนที่เป็นมาตรการเชิงเยียวยาความเสียหาย มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ก่อน พ.ศ. 2551 กระบวนการใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลของผู้บริโภค เพื่อบังคับผู้ประกอบการให้เยียวยาและชดเชยความเสียหายอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ต่อมา พ.ศ. 2551 กระบวนการดังกล่าวอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) ให้ผู้บริโภคมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น 2) จัดกระบวนการค้นหาความจริงให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม 3) ปรับปรุงระบบวิธีพิจารณาคดีให้รวดเร็วและเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ที่เอื้อต่อการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค 4) เสริมสร้างมาตรฐานทางจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจและป้องปรามผู้ประกอบการที่ไม่สุจริต (ชาญณรงค์ ปรานีจิตต์, 2551) ปัจจุบันมีการนำหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากสามารถคุ้มครองผู้เสียหายจำนวนมากได้ในการดำเนินคดีเพียงครั้งเดียวและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายที่ไม่มีความสามารถฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองได้หรือผู้เสียหายที่ได้รับความ

เสียหายจำนวนเพียงเล็กน้อย เช่น คดีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำมาบังคับใช้ร่วมกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อให้การดำเนินคดีที่มีผู้บริโภคนจำนวนมากได้รับความเสียหายมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (เอื้อน ชุนแก้ว, 2559) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับผู้มีสิทธิดำเนินคดี ค่าธรรมเนียมศาล การแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล การคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขอรับชำระหนี้ ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มยังไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงต้องศึกษาทบทวนเพื่อหาแนวทางแก้ไขหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มสามารถคุ้มครองผู้บริโภคให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
2. เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

สมมติฐานในการวิจัย

หลักเกณฑ์การดำเนินคดีแบบกลุ่มตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 เกี่ยวกับผู้มีสิทธิดำเนินคดีแบบกลุ่ม ค่าธรรมเนียมศาล การแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล การคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขอรับชำระหนี้ ยังไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ควรมีการทบทวนและแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ดังกล่าวเพื่อให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มสามารถคุ้มครองผู้บริโภคให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการค้นคว้าและรวบรวมเอกสาร (Documentary Research) ทั้งเอกสารในระดับปฐมภูมิ (Primary Document) ได้แก่ พระราชบัญญัติตัวบทกฎหมายต่าง ๆ การสัมภาษณ์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และเอกสาร ในระดับทุติยภูมิ (Secondary Document) ได้แก่ ตำรา คำอธิบาย หนังสือ บทความ วารสาร จุลสาร เอกสารทางวิชาการ เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ ข้อมูลที่เผยแพร่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet)

สรุปผลการวิจัย

1. การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่งที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ เป็นการดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของบุคคลที่อยู่ภายใต้สถานการณ์เดียวกัน โดยมีผู้แทนกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินคดีและไม่จำเป็นต้องได้รับมอบหมายจากกลุ่มบุคคลให้ดำเนินคดีแทนก่อน นอกจากนี้ผลของคำพิพากษายังผูกพันกลุ่มบุคคลดังกล่าวด้วย (วิชัย อริยะนันท์ และคณะ, 2549) แนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศไทยได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ยกวางพระราชบัญญัติการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ พ.ศ. และเสนอต่อคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อตรวจพิจารณา เมื่อคณะกรรมการกฤษฎีกาโดยคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ตรวจพิจารณาแล้วเห็นว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่ควรจำกัดการใช้เฉพาะในคดีหลักทรัพย์และคดีที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์เท่านั้น ควรขยายการใช้ให้ครอบคลุมถึงคดีประเภทอื่นๆ เช่น คดีแรงงาน คดีสิ่งแวดล้อม คดีผู้บริโภค จึงมีการเพิ่มเติมหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มเข้าไปในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2558 เพิ่มหมวด 4 การดำเนินคดีแบบกลุ่ม ในลักษณะ 2 วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น ภาค 2 วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น มาตรา 222/1 ถึงมาตรา 222/49 ซึ่งสามารถนำมาบังคับใช้ร่วมกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้ด้วย ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/4 วรรคสอง ที่บัญญัติว่าในกรณีที่มีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีซึ่งมีกฎหมายกำหนดวิธีพิจารณาความไว้เป็นการเฉพาะให้ศาลในคดีนั้นมีอำนาจสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำวิธีพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

2. หลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้บริโภคในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับผู้มีสิทธิดำเนินคดี ค่าธรรมเนียมศาล การแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล การคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขอรับชำระหนี้ มีปัญหาต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

2.1 ผู้มีสิทธิดำเนินคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/8 กำหนดให้ โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอาจร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ และ มาตรา 222/1 กำหนดนิยาม “สมาชิกกลุ่ม” หมายความว่า บุคคลใดๆ ที่อยู่ในกลุ่มบุคคล และกำหนดนิยาม “กลุ่มบุคคล” หมายความว่า บุคคลหลายคนที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันและมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 222/8 ประกอบกับมาตรา 222/1 จะเห็นได้ว่า ผู้มีสิทธิร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันโดยมีลักษณะเฉพาะเหมือนกัน ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ตามมาตรา 19 นอกจากผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจะมีสิทธิฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจให้ชดใช้ความเสียหายแล้ว คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ สมาคมหรือมูลนิธิที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นหน่วยงานภาคเอกชนก็สามารถฟ้องผู้ประกอบการแทนผู้บริโภคได้เช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงสถานะของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมหรือมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง จะเห็นได้ว่าไม่อยู่ในนิยามความหมาย “สมาชิกกลุ่ม” ตามมาตรา 222/1 เพราะไม่ใช่บุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันและมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน ดังนี้ จึงเกิดข้อพิจารณาว่าเมื่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมหรือมูลนิธิดังกล่าวฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจให้ชดใช้ความเสียหายเป็นคดีผู้บริโภคแล้วจะสามารถร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม มาตรา 222/8 ได้หรือไม่

2.2 ค่าธรรมเนียมศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/10 วรรคสอง กำหนดให้ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้โจทก์ผู้เริ่มคดีเสียค่าขึ้นศาลตามคำขอบังคับเฉพาะในส่วนขอโจทก์ผู้เริ่มคดีเท่านั้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 18 กำหนดให้ การยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินการกระบวนการพิจารณาใดๆ ในคดีผู้บริโภค ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียม ทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุด ค่าขึ้นศาลเป็นค่าธรรมเนียมอย่างหนึ่ง ดังนี้ เมื่อผู้บริโภคฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจให้ชดใช้ความเสียหายเป็นคดีผู้บริโภคแล้ว หากมีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีผู้บริโภค จึงเกิดข้อพิจารณาว่า โจทก์ซึ่งเป็นผู้บริโภคต้องเสียค่าขึ้นศาลหรือไม่

2.3 การแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/23 วรรคหนึ่ง กำหนดให้ ในการพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ ในการนี้ศาลจะรับฟังพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นนอกเหนือจากพยานหลักฐานของคู่ความก็ได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว บทบัญญัติมาตรา 222/23 วรรคหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีลักษณะวิธีพิจารณาคดีค่อนข้างไต่สวน กล่าวคือ กำหนดให้อำนาจผู้พิพากษาสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ ผู้พิพากษาจำเป็นต้องมีบทบาทเชิงรุกในการค้นหาข้อเท็จจริงแห่งคดี พยานหลักฐานที่คู่ความเสนอนั้นเป็นเพียงการช่วยเหลือหรือแบ่งเบาภาระในการค้นหาข้อเท็จจริงแห่งคดีเท่านั้น แต่ด้วยเหตุที่บทบาทของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมในการค้นหาข้อเท็จจริงแห่งคดีโดยปกติทั่วไป มีบทบาทคุ้นชินกับระบบวิธีพิจารณาแบบกล่าวหาที่ผู้พิพากษามีบทบาทในเชิงรับโดยถือว่าคู่ความมีหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐานการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานอาจถูกมองว่ามีความไม่เป็นกลางและเกิดการร้องเรียนขึ้น ดังนี้ การมีบทบัญญัติให้อำนาจศาลหรือผู้พิพากษาแต่เพียงอย่างเดียวจึงมีข้อพิจารณาว่าเหมาะสมแล้วหรือไม่

2.4 การคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขอรับชำระหนี้

2.4.1 การยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/42 วรรคสาม กำหนดให้ สมาชิกกลุ่มอาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ต่อศาลได้ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี การยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งดังกล่าวต้องจัดทำเป็นเอกสารและมีรายละเอียดเกี่ยวกับคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีรวมทั้งข้อคัดค้านว่าคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ถูกต้องอย่างไรและที่ถูกต้องเป็นอย่างไร คำร้องคัดค้านคำสั่งดังกล่าวจึงเป็นเอกสารทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่ผู้จัดทำจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทางกฎหมาย แต่ในบางกรณีสมาชิกกลุ่มอาจจะไม่มีความรู้ความเข้าใจทางกฎหมายและไม่สามารถสามารถทางการเงินเพียงพอในการว่าจ้างทนายความ จึงเกิดข้อพิจารณาว่าบทบัญญัติหลักการดังกล่าวมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่

2.4.2 ค่าธรรมเนียมศาลในการยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/49 (2) กำหนดให้คิดค่าธรรมเนียมศาลในส่วนค่าคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในเรื่องการขอรับชำระหนี้เรื่องละสองร้อยบาท ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 มาตรา 18 กำหนดให้ผู้บริโภคได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงแต่ไม่รวมถึงค่าธรรมเนียมในชั้นที่สุด ค่าคำร้องคัดค้านคำสั่งดังกล่าวเป็นค่าธรรมเนียมอย่างหนึ่ง ดังนั้นเมื่อผู้บริโภคยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขอรับชำระหนี้ จึงเกิดข้อพิจารณาว่าผู้ร้องซึ่งเป็นผู้บริโภคต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือไม่

อภิปรายผล

1. ผู้มีสิทธิดำเนินคดี

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 222/8 ประกอบกับมาตรา 222/1 จะเห็นได้ว่า ผู้มีสิทธิร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมา

จากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันโดยมีลักษณะเฉพาะเหมือนกัน และเมื่อพิจารณาถึงสถานะของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมหรือมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง จะเห็นได้ว่าไม่อยู่ในนิยามความหมาย “สมาชิกกลุ่ม” ตามมาตรา 222/1 เพราะไม่ใช่บุคคลที่มีสิทธิอย่างเดียวกันอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายเดียวกันและมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มเหมือนกัน ดังนี้ เมื่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมหรือมูลนิธิดังกล่าวฟ้องผู้ประกอบธุรกิจให้ชดใช้ความเสียหายแทนผู้บริโภคเป็นคดีผู้บริโภคจึงไม่สามารถร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มตามมาตรา 222/8 ได้

2. ค่าธรรมเนียมศาล

แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/4 วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีซึ่งมีกฎหมายกำหนดวิธีพิจารณาความไว้เป็นการเฉพาะ ให้ศาลในคดีนั้นมีอำนาจสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำวิธีพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลมก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่ทำให้เกิดความชัดเจนว่าเมื่อมีการดำเนินคดีผู้บริโภคและมีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโจทก์จะได้รับยกเว้นค่าขึ้นศาลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 18 หรือต้องเสียค่าขึ้นศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/10 วรรคสอง หากแปลความให้โจทก์ซึ่งเป็นผู้บริโภคได้รับยกเว้นค่าขึ้นศาลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 18 ก็อาจขัดกับหลักความสามารถของโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มแต่หากแปลความตามหลักความสามารถของโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็อาจขัดกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภคในการดำเนินคดีผู้บริโภค

3. การแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล

โดยปกติทั่วไปบทบาทของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมในการค้นหาข้อเท็จจริงแห่งคดีขึ้นกับระบบวิธีพิจารณาแบบกล่าวหาที่ผู้พิพากษามีบทบาทในเชิงรับและถือปฏิบัติกันมาโดยตลอดว่าคู่ความมีหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐาน การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานแสดงถึง

ความไม่เป็นกลางในการพิจารณาพิพากษาคดีและเกิดการร้องเรียนขึ้น การมีบทบัญญัติให้อำนาจผู้พิพากษาในการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้เองถึงแม้จะเป็นหลักการที่ดีแต่มาตรการดังกล่าวเพียงอย่างเดียวยังไม่เหมาะสมและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ หากมีการกำหนดมาตรการอื่นเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการให้อำนาจของผู้พิพากษาจะทำให้การใช้อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขอรับชำระหนี้

4.1 การยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่ง การยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งดังกล่าวต้องจัดทำเป็นเอกสารและมีรายละเอียดเกี่ยวกับคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีรวมทั้งขอคัดค้านว่าคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ถูกต้องอย่างไรและที่ถูกต้องเป็นอย่างไร คำร้องคัดค้านคำสั่งดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นเอกสารทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่ยุติธรรมกำหนดไว้ให้ผู้จัดทำจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทางกฎหมาย การกำหนดวิธีการยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งโดยไม่เปิดโอกาสให้สามารถยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งด้วยวาจาได้จึงไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภคที่ต้องการให้ผู้บริโภคเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และประหยัด

4.2 ค่าธรรมเนียมศาลในการยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่ง แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/4 วรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มในคดีซึ่งมีกฎหมายกำหนดวิธีพิจารณาความไว้เป็นการเฉพาะ ให้ศาลในคดีนั้นมีอำนาจสั่งให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและนำวิธีพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลมก็ตามแต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่ทำให้เกิดความชัดเจนว่าเมื่อมีการยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขอรับชำระหนี้ ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้บริโภคจะได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 18 หรือต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/49 (2) หากแปลความให้ผู้ร้อง ซึ่งเป็นผู้บริโภคได้รับยกเว้นค่า

ธรรมเนียมศาลตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 18 แม้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภคในการดำเนินคดีผู้บริโภค แต่ก็อาจขัดกับหลักการดำเนินคดีแบบกลุ่มซึ่งเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้มีสิทธิดำเนินคดี แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/8 จากเดิมที่บัญญัติว่า คดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากดังต่อไปนี้ โจทก์ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอาจร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ เป็นว่า คดีที่มีสมาชิกกลุ่มจำนวนมากดังต่อไปนี้ โจทก์อาจร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

2. ค่าธรรมเนียมศาล แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/10 วรรคสอง จากเดิมที่บัญญัติว่า ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้โจทก์ผู้เริ่มคดีเสียค่าขึ้นศาลตามค่าของบังคับเฉพาะในส่วนของโจทก์ผู้เริ่มคดีเท่านั้น เป็นว่า ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้โจทก์ผู้เริ่มคดีเสียค่าขึ้นศาลตามค่าของบังคับเฉพาะในส่วนของโจทก์ผู้เริ่มคดีเท่านั้น เว้นแต่ มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

3. การแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล แก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. 2559 โดยกำหนดให้มีผู้พิพากษาปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นการเฉพาะและทำการ จัดอบรมทักษะความรู้เกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติให้แก่ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึง จัดทำคู่มือการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้แก่ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. การคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขอรับชำระหนี้

4.1 การยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่ง แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/42 วรรคสามจากเดิมที่บัญญัติว่า สมาชิกกลุ่มอาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่ง เจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับการขอรับชำระ

หันต่อศาลได้ภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นว่า สมาชิกกลุ่มอาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ต่อศาลได้ด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี และแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. 2559 โดยกำหนดให้ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มยื่นคำร้องด้วยวาจาให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม เป็นผู้แนะนำและจัดให้มีบันทึกรายละเอียดแห่งคำร้องแล้วให้สมาชิกกลุ่มลงลายมือชื่อไว้

4.2 ค่าธรรมเนียมศาลในการยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่ง แก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 222/49 (2) จากเดิมที่บัญญัติว่า ค่าคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อศาลในเรื่องการขอรับชำระหนี้เรื่องละสองร้อยบาท เป็นว่า ให้คิดค่าธรรมเนียมศาลในส่วนค่าคัดค้านคำสั่งเจ้าพนักงานบังคับคดีในเรื่องการขอรับชำระหนี้เรื่องละสองร้อยบาท เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เอกสารอ้างอิง

- คณิงนิจ บุญบานเย็น. (2549). *ปัญหาการดำเนินคดีแพ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 39 กับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ชาญณรงค์ ปรานีจิตต์. (2551). *คำอธิบายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551*. สำนักงานศาลยุติธรรม.
- ดวงทิพย์ บุญปลุก. (2555). การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา และประเทศสหภาพยุโรป : มุมมองความเป็นไปได้ในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (class action) ในประเทศไทย. *คูลพาท*, 59(3) น. 31-32.

- นฤดล เสงเจริญ. (2553). *ระบบค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดีแพ่ง* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- รชฎ บุญสินสุข. (2545). *การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- วิชัย อริยะนันทกะ และคณะ. (2549). *การดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class action)* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- เอื้อน ชุนแก้ว. (2559). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ.
- _____. (2560). *การดำเนินคดีแบบกลุ่มและการขออนุญาตฎีกา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ.